

Peatuvad veelinnud Põõsaspeal 2009. aasta sügisel

Margus Ellermaa, Timo Pettay & Juho Könönen

margus.ellermaa@gmail.com

Põõsaspea kaudu rändab märkimisväärselt palju Ida-Euroopa ja Lääne-Siberi taiga- ja tundravööndites pesitsevaid partlasi, kajakalisi ja kahlajaid – seda nii sügisel kui ka kevadel (Ellermaa *et al.* 2010). Eesti Ornitoloogiaühing organiseeris seepärast Põõsaspeal 2009. aasta sügisel rändlindude seire. Rändele lisaks loendati regulaarselt peatuvaid linde. Loendajad, ilmastik ja paljud muud detailid on juba varem avaldatud Ellermaa *et al.* (2010) poolt.

Rändeloendused toimusid igapäevaselt ajavahemikus 1. juuli – 9. november ja 29. november – 15. detsember. Rändepeatujaid loendati kokku 103 päeval. Loenduste efektiivne raadius oli 2 km. Sellest kaugemal olevad linnud kadusid ka nõrga tuulega lainete taha ära, samuti avaldas maakera kumerus mõju lindude avastamisele kaugemal kui 2 km, sest vaatluspunkt oli ainult kolme meetri kõrgusel üle merepinna. Peatuvaid linde loendati peamiselt soodsates oludes ehk nendel päevadel, kui lained olid madalad. Loendati kõik veelinnud (luiged, haned, lagled, pardid, kaurid, pütid, kormoran, alklased), kahlajad ja kajakalised (va. merikajakas ja hõbekajakas).

Tabelis 1 on liigiti ära toodud peatujatena loendatud lindude kaks suurimat päevasummat. Regulaarseks on märgitud liigid, keda loendati vähemalt 10 erineval päeval. Peatuvate lindude hulgas domineerisid sukelduvad partlased – nii kalasööjad kui põhjaelustikust toituvad liigid. Kahlajaid peatus alal suhteliselt väikesearvuliselt ja seda peamiselt juulis-augustis, mil toimub vanalindude ränne, septembris (noorlindude ränne) oli peatujaid vähe.

Tabel 1. Põõsaspea tähtsus peatusalana. Ära on toodud kaks suurimat loendatud summat. Regulaarseks on märgitud liigid, keda loendati vähemalt 10 erineval päeval.

Table 1. Staging birds were counted 103 times, in diameter 2 km. Two maximal sums are indicated. Regularity (+) is indicated if a species was encountered at least in ten different days.

Liik / Species		Max 1	Kuup.1 Date 1	Max 2	Kuup. 2 Date 2	Regulaarsus Regularity
Kümnokk-luik	CYGOLO	30	15.9.	28	17.9.	+
Väikeluik	CYGCOL	0				-
Laululuik	CYGCYG	1	15.12.			-
Rabahani	ANSFAB	0				-
Suur-laukhani	ANSALB	0				-
Hallhani	ANSANS	0				-
Kanada lagle	BRACAN	1	1.-26.7.			-
Valgepõsk-lagle	BRALEU	7	20.9.	1	1.10.	-
Mustlagle	BRABER	160	20.9.	58	19.10.	+
Ristpart	TADTAD	4	19.7.	3	3.9.	+
Viupart	ANAPEN	23	21.10.	21	19.10.	+
Rääkspart	ANASTR	2	?	1	18.10.	-
Piilpart	ANACRE	45	17.8.	15	18.8.	+
Sinikael-part	ANAPLA	45	4.9.	44	6.9.	+
Soopart	ANAACU	2	15.7.	2	31.8.	-
Rägapart	ANAQUE	0				-
Luitsnokk-part	ANACLY	2	1.9.	1	tihti/often	-
Punapea-vart	AYTFER	0				-
Tuttvart	AYTFUL	21	14.7.	20	25.7.	+
Merivart	AYTMAR	480	5.11.	350	26.-27.10.	+
Hahk	SOMMOL	270	21.9.	200	13.9.	+
Kirjuhahk	POLSTE	0				-
Aul	CLAHYE	1700	25.10.	400	31.10.	+
Mustvaeras	MELNIG	400	29.8.	120	8.11.	+
Tõmmuvaeras	MELFUS	30	11.12.	9	6.9.	+
Sõtkas	BUCCLA	450	8.7.	450	20.9.	+
Väikekoskel	MERALB	2	juuli/July	1	5.11.	-
Rohukoskel	MERSER	103	16.10.	78	18.10.	+
Jääkoskel	MERMER	41	7.8.	41	9.8.	+
Punakurk-kaur	GAVSTE	13	29.11.	7	19.10.	+
Järvekaur	GAVARC	3	29.11.	3	3.12.	+
Tuttpütt	PODCRI	28	1.10.	27	16.10.	+
Hallpõsk-pütt	PODGRI	28	6.9.	19	3.9.	+
Sarvikpütt	PODAUR	2	24.7.	1	8.8.	-
Kormoran	PHACAR	300	8.9.	188	3.9.	+
Meriski	HAEOST	17	26.7.	7	1.8.	+
Väiketüll	CHADUB	1	13.7.			-

Liik / Species		Max 1	Kuup.1 Date 1	Max 2	Kuup. 2 Date 2	Regulaarsus Regularity
Liivatüll	CHAHIA	25	18.8.	10	27.8.	+
Rüüt	PLUAPR	0				-
Plüü	PLUSQU	6	3.9.	5	12.8.	-
Kiivitaja	VANVAN	2	23.7.	2	25.7.	-
Suurrüdi	CALCAN	3	23.7.	3	30.8.	-
Leeterüdi	CALALB	2	25.7.	1	12.8.	-
Väikerüdi	CALUTA	2	22.7.	1	1.8.	-
Värbrüdi	CALTEM	1	21.7.	1	23.7.	-
Kövernokk-rüdi	CALFER	12	22.7.	5	25.7.	+
Merirüdi	CALMAR	2	11.10.	1	12.10.	-
Tundrarüdi	CALALP	200	1.8.	170	22.7.	+
Sooplütt	LIMFAL	1	23.7.			-
Tutkas	PHIPUG	1	15.7.	1	16.8.	-
Tikutaja	GALGAL	0				-
Vöötsaba-vigle	LIMLAP	4	2.9.	2	18.8.	+
Väikekoovitaja	NUMPHA	2	25.7.	1	tihti/often	-
Suurkoovitaja	NUMARQ	4	29.8.	1	1.8.	-
Tumetilder	TRIERY	1	21.7.	1	21.7.	-
Punajalg-tilder	TRITOT	4	16.8.	3	21.7.	+
Heletilder	TRINEB	20	1.8.	19	5.8.	+
Mudatilder	TRIGLA	2	13.7.	1	tihti/often	+
Vihitaja	ACTHYP	15	18.8.	9	19.7.	+
Kivirullija	AREINT	6	16.8.	4	24.7.	+
Veetallaja	PHALOB	1	1.8.			-
Söödikänn	STECUS	2	25.8.	1	tihti/often	-
Naerukajakas	LARRID	250	29.8.	200	1.9.	+
Kalakajakas	LARCAN	400	25.7.	187	22.7.	+
Tömmukajakas	LARFUS	4	17.8.	3	31.8.	+
Väikekajakas	HYDMIN	4	27.10.	1	tihti/often	-
Räusk	HYDCAS	2	?			-
Tutt-tiir	STESAN	26	12.8.	12	16.8.	+
Jõgitiir	STEHIR	55	16.8.	40	12.8.	+
Randtiir	STEAEA	12	14.7.	8	9.7.	+
Väiketiir	STEALB	1	19.7.	1	20.7.	-
Mustviires	CHLNIG	1	17.8.	1	4.9.	-
Lõunatirk	URIAAL	1	1.10.			-
Alk	ALCTOR	1	tihti			-
Krüüsel	CEPGRY	1	tihti			-

Märgatav oli aulide (*Clangula hyemalis*) väike arv võrreldes 2004. aasta sügisega (Ellermaa & Pettay 2006), mil aule loendati Osmussaare ja Põõsaspea vahelises väinas regulaarselt 3000–15 000 peatuvat isendit. Sügisel 2009 ei täheldatud samas piirkonnas märkimisväärset aulide kogunemist; vaid 29. novembril nähti aule suuremal arvul – umbes 5000 isendit 4–5 km kaugusel (tabelis esitatud summad puudutavad ca 2 km raadiust). Nii kaugel olevate aulide arvukus võib olla alahinnatud, sest loendustulemused põhinevad laeva või merikotka eest samaaegselt lendu tõusnud isenditel.

Põõsaspea neeme ümbrus, kaasa arvatud Osmussaare läheduses olevad madalikud, on tähtis auli, haha (*Somateria mollissima*), sõtk (*Bucephala clangula*) ja rohukoskla (*Mergus serrator*) regulaarne peatusala. Nagu tabelist 1 ilmneb, esineb Põõsaspea ümbruses rände ajal väikesearvuliselt paljusid liike. Alal võib kohata suuremal arvul mitmeid veelinnuliike, sest Põõsaspea on rändel olevatele lindudele pudelikaela ala ja mitmed liigid, näiteks mustlagle (*Branta bernicla*) ja mustvaeras (*Melanitta nigra*) laskuvad väina suuremates parvedes ööbima, eelistamata kindlat mereosa.

Tänuavaldused. Autorid tänavad Keskkonnainvesteeringute Keskust loenduste rahastamise eest.

Kirjandus. — Ellermaa, M. & Pettay, T. 2006. Põõsaspean niemen arktinen muutto syksyllä 2004. – Linnut-vuosikirja 2005: 99–112. — Ellermaa, M., Pettay, T. & Könönen, J. 2010. Sügisränne Põõsaspeal 2009. aastal. Hirundo 23: 21–46.